

Fotografija kao poticaj za likovno stvaralaštvo

Crnčec, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:529005>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK U ČAKOVCU**

**LEA CRNČEC
ZAVRŠNI RAD**

**FOTOGRAFIJA KAO POTICAJ ZA
LIKOVNO STVARALAŠTVO**

Čakovec, rujan 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI STUDIJ
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ČAKOVEC**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Lea Crnčec

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Fotografija kao poticaj za likovno
stvaralaštvo**

MENTOR: izv. prof. dr. art. Kristina Horvat Blažinović

Čakovec, rujan 2021.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
ABSTRACT.....	2
1. UVOD.....	3
2. ŠTO JE FOTOGRAFIJA?.....	5
2.1.POVIJEST FOTOGRAFIJE, FOTOGRAFSKI POSTUPCI I FOTOAPARAT.....	6
2.2.ANALOGNA I DIGITALNA FOTOGRAFIJA.....	9
3. OSNOVNI ELEMENI FOTOGRAFIJE.....	11
4. LIKOVNI JEZIK FOTOGRAFIJE.....	15
5. PRAKTIČNI DIO.....	19
5.1.PRIPREMA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI.....	19
5.2.PRVA AKTIVNOST (FOTOGRAFIRANJE).....	19
5.3.ANALIZA PRVE AKTIVNOSTI.....	21
5.4.DRUGA AKTIVNOST (KOLAŽ).....	22
5.5.ANALIZA DRUGE AKTIVNOSTI.....	24
5.6.TREĆA AKTIVNOST (CRATNJE).....	24
5.7.ANALIZA TREĆE AKTIVNOSTI.....	25
6. ZAKLJUČAK.....	27
7. IZVORI.....	29
8. ŽIVOTOPIS.....	31
9. IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	32

SAŽETAK

Fotografija je u ljudskom životu u kratkom vremenu zauzela vrlo značajno mjesto. Ljudi se s fotografijom susreću u svakodnevnom životu, na ulici, na mobilnim telefonima, na televiziji, u knjigama, a ona zalazi i u sve sfere čovjekova života. Fotografija je takoreći uspomena na određeni događaj, emociju, mišljenje, no ona obogaćuje i čovjekovo znanje. Različiti autori spomenuti u ovom završnom radu spominju da je fotografija najpouzdaniji i najprecizniji medij za pohranjivanje vidnih podataka.

Djeca se likovnim tehnikama i materijalima igraju, ali i svome radu pristupaju na vrlo originalan način. Dijete likovnim radom ne reproducira već viđeno, nego pokušava donijeti vlastita rješenja. Likovno izražavanje je svakom djetetu prirođeno no potrebno je djecu poticati na daljnji razvoj u skladu s djetetovim karakteristikama, sklonostima i dobi.

U ovom završnom radu govori se o fotografiji, njenoj povijesti, osnovnim elementima te o njenom utjecaju na likovno stvaralaštvo kod djece predškolske dobi. U istraživačkom dijelu rada govori se o korištenju fotografije kao poticaj likovnog stvaralaštva. Također, radi se o praktičnoj uporabi dviju slikarskih tehnika, izradi kolaža te crtanju. Opisuju se i analiziraju provedene likovne aktivnosti u dječjem vrtiću „Suncokret“ u srednjoj mješovitoj dobnoj skupini. Djeca izabiru najdraži predmet u sobi dnevnog boravka, njega samostalno fotografiraju te u slijedećim aktivnostima tu istu fotografiju koriste kao poticaj na likovno stvaralaštvo. U prvoj aktivnosti djeca izrađuju kolaž pomoću raznih fotografija iz letaka i pomoću papira u boji, dok u drugoj aktivnosti djeca drvenim olovkama, olovkama u boji, pastelama te flomasterima crtaju okolinu fotografiji koju su samostalno snimili. Cilj ovog završnog rada jest analizirati dječji interes u fotografiju, također, cilj je utvrditi kojim su likovnim tehnikama djeca privržena.

Ključne riječi: fotografija, likovno stvaralaštvo, djeca predškolske dobi

ABSTRACT

Photography has taken a very important place in human life in a very short time. People encounter photography in everyday life, on the street, on mobile phones, on television, in books, and it goes into all spheres of a person's life. Photography is, so to speak, a memory of a certain event, of emotion, of opinion, but it also enriches human knowledge. Various authors mentioned in this final paper mention that photography is the most reliable and accurate medium for storing visual data.

Children play with art techniques and materials, but they also approach their work in a very original way. The child does not reproduce what has already been seen through art work, but tries to bring his own solutions. Artistic expression is innate in every child, but it is necessary to encourage children to further develop in accordance with the child's characteristics, preferences and age.

This final paper discusses photography, its history, its basic elements and its impact on artistic creativity in preschool children. The research part of the paper discusses the use of photography as a stimulus for artistic creation. It is also about the practical use of two painting techniques, making collages and drawing. The conducted art activities in the kindergarten „Suncokret“ and the middle mixed age group are described and analyzed. The children choose their favorite object in the living room, photograph it independently and in the following activities use the same photograph as a stimulus for artistic creation. In the first activity, children make a collage using various photographs from leaflets and colored paper, while in the second activity, children use wooden pencils, colored pencils, pastels and felt-tip pens to draw the surroundings of a photo they have taken themselves. The aim of this final paper was to analyze children's interest in photography, also, the aim was to determine which art techniques children are attached to.

Key words: photography, artistic creation, preschool children

1. UVOD

Djeca kroz svijet koračaju vrlo znatiželjno istražujući sve što ih okružuje. Istražuju svijet te ga odraslima prenose vrlo čisto, neokaljano i istinski. Djeca su po prirodi vrlo spontana bića, no ona odrastanjem gube tu spontanost, prestaju s igrom i uče kako reproducirati znanje. Najbolja rečenica koja povezuje djecu, umjetnost i odrastanje jest: „*Svako dijete je umjetnik. Problem je ostati umjetnik nakon odrastanja.*“ koju je izrekao umjetnik Pablo Picasso, a na najbolji način prikazuje problematiku odrastanja.

Djeca likovnom radu pristupaju spontano, emotivno, prirodno te intuitivno. Oni se likovnim tehnikama i materijalima zapravo igraju, ali su i zainteresirani te pristupaju svom radu na originalan način. Dijete nema potrebu reproducirati već viđeno, nego će donijeti vlastita rješenja koje će prikazati kroz likovni rad. Belamarić (1986: 43) govori da se „*likovno stvaralačke sposobnosti razvijaju ili oslabljuju onoliko koliko je pojedinom djetetu dano ili uskraćeno pravo njegove individualnosti.*“ Djeca posjeduju veliko bogatstvo spontanosti koja se, nažalost, gubi odrastanjem.

Ljudskim okom prima se dominantna količina informacija, dok gotovo sve obavijesti iz okoline u ljudski um dolaze vizualnim putem, a sva ostala ljudska čula obrađuju preostalu, manju, količinu impresija. Kada se to uzme u obzir, nije ni najmanje čudno da je fotografija odmah u ljudskom životu zauzela vrlo značajno mjesto. Smokvina (2000: 137) navodi da je „*fotografija u ljudskim životima zauzela vrlo važnu ulogu i ima svoje mjesto. Život bez fotografije u današnje doba je poprilično nezamisliv. Ona je svuda oko nas: na zidu, na ulici, u knjizi, na mobilnim telefonima.*“ Fotografija na precizan i vjeran način prenosi poruke te je, s obzirom na količinu informacija koje sadržava i prenosi, u velikoj prednosti nad bilo kojim drugim komunikacijskim, odnosno dokumentacijskim sredstvom.

Cilj ovog završnog rada jest postići povezanost fotografskog i likovnog područja u likovnim aktivnostima djece predškolske dobi pri čemu je naglasak na osobnom doživljaju. Također i približiti djetetu fotografiju kao nezaobilaznu u svakodnevnom životu te ih osvijestiti o mogućnosti likovne manipulacije ispisane fotografije i korištenje fotografskih fragmenata kao likovni materijal. Tema ovog završnog rada odnosi se na istraživanje fotografije, kako djeca u predškolskoj ustanovi koriste fotografiju te kako ona utječe na

njihov likovni izričaj. Rad je podijeljen na dva dijela: teorijski i praktični dio. U teorijskome dijelu govori se o povijesti fotografije i fotoaparata, o analognoj i digitalnoj fotografiji, o fotoaparatu, o elementima fotografije te o likovnom jeziku vezanom uz umjetnost fotografije dok se u praktičnom dijelu govori o istraživanju umjetnosti fotografije u okviru nastave likovne kulture u predškolskoj ustanovi te o pripremama za istraživanje i izvedene nastavne jedinice uz analizu praktičnih likovnih rezultata djece predškolske dobi i druga zapažanja.

2. ŠTO JE FOTOGRAFIJA?

U prijevodu s grčkog jezika riječ „fotografija“ dijeli se na dvije riječi, *photos* što se prevodi u „svjetlo“, te *graphein* što se prevodi u „pisati.“ (Žerjav, 2011:16) Smokvina (2000:137) govori da bi se sintagma navedenih riječi doslovno prevela kao „svjetlopis“, a ona predstavlja pojam pisanja (odnosno crtanja) pomoću svjetlosti. Pisanje svjetlom, tj. fotografija, već u svojim prvim danima života pokazuje da može biti doslovni odraz okoline.

Krleža (2001:712) navodi da je fotografija postupak dobivanja trajne slike objekta djelovanjem elektromagnetskoga zračenja (najčešće svjetlosti, tj. vidljivog dijela spektra) na fotoosjetljivu podlogu. Također, navodi i da se navedena svjetlost odražava od realnog objekta te se projicira na fotoosjetljivu podlogu optičkim sustavom, najčešće objektivom kamere ili fotografskog aparata i uzrokuje na njoj promjene.

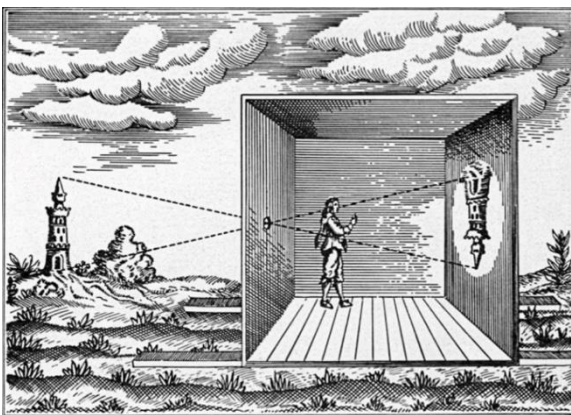
Fizi (1977:6) kao glavne odlike fotografije navodi istinitost, točnost, brzinu i umnožavanje. U današnje vrijeme bi se kao glavne odlike nabrojale brzina i umnožavanje, a istinitost i točnost bi se zanemarile zbog mogućnosti digitalne manipulacije fotografija. Nadalje, fotografija svojim optičkim, kemijskim i umjetničkim elementima čovjeka privlači i pruža mu toliko raznolikosti u radu da mu ne može dosaditi. *„Fotografija je sveprisutna i vidi se na svakom koraku, ulazi u sve pore našeg života. Ima svrhu služiti čovjeku, obogaćivati njegovo znanje te svojom slikovnom informacijom upoznati druge ljude s događanjima snimljenim fotografijom pružajući jamstvo autentičnosti.“* (Fizi, 1977:6) Fotografija se koristi za bilježenje (dokumentiranje) stvarnosti. Ona može biti i stvaralačka i umjetnička no ipak, većina ljudi fotografiju koristi za dokumentiranje stvarnosti. (Žerjav, 2011:16)

Žerjav (2011:16) govori da je *„fotografija najpouzdaniji i najprecizniji medij za pohranjivanje vidnih podataka te da ništa na svijetu toliko precizno i vjerno ne prenosi sliku kao fotografija (osim možda filma, ali i film je zapravo sastavljen od fotografija.)“* Također, i Smokvina (2000:137) spominje da su se iz fotografije tijekom njena života iznjedrila dva druga vizualna medija, kinematografija i televizija. Svaki od njih formirao je svoj vlastiti vizualni svijet, ali u osnovi oba jest fotografija, tj. svjetlosni zapis slike. Zapisi oba medija

jednako su bogata vizualnim informacijama, pa njihova pokretna slika (te prateći ton) čine osnovu današnjeg vizualnog svijeta.

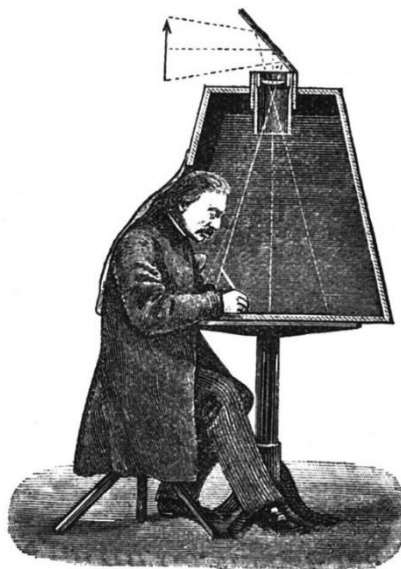
2.1. POVIJEST FOTOGRAFIJE, FOTOGRAFSKI POSTUPCI I FOTOAPARAT

Prema Fiziju (1977:9) put do slike crtane svjetlom bio je veoma dug. Prvi govori o pisanju svjetlom (fotografiji) sežu u Kinu u 5. stoljeće prije Krista, dok Aristotel u 4. stoljeću prvi puta zapisuje o mračnoj prostoriji i slici na bijelom zidu. I u Kini i u Grčkoj spominje se *camera obscura*. Iz latinskog jezika *camera obscura* prevodi se kao „mračna kutija“ ili „mračna prostorija.“ Prvi fotoaparat bila je zapravo potpuno tamna prostorija koja je imala malenu rupicu kroz koju je prolazilo svjetlo. U takvoj prostoriji se na suprotnom bijelom zidu projicirala slika vanjskoga svijeta te je ta slika bila okrenuta naopačke. Kroz stoljeća se *camera obscura* poboljšavala. U 16. stoljeću je povećana rupica za svjetlo i u nju je stavljena leća pa su na taj način povećane oštrina i svjetlost. U 17. su se stoljeću počele izrađivati i prve prijenosne *camere obscurae*. (Žerjav, 2011:30)

Slika 1. Ilustracija principa rada *camere obscurae*: projiciranje slike naopačke na bijeli zid kroz malu rupicu u tamnoj prostoriji.

Hedgecoe (1976: 18) i Mikota (2000:11) navode i praktičnu primjenu *camere obscurae* kao slikarskog pomagala. Pretpostavlja se da se njome koristila velika većina renesansnih slikara da bi preveli trodimenzionalnu stvarnost u dvodimenzionalnu sliku.

Slika 2. Ilustracija prikazuje način korištenja *camere obscurae* kao slikarskog pomagala.

Sve do 19. stoljeća ni jedno otkriće vezano uz *cameru obscuru* nije rezultiralo da bi svjetlost ostala trajna na podlozi. No tada je Joseph Nicephore Niépce, potaknut velikom željom za reprodukciju slika te velikom zaradom, izumio prvi fotografski postupak – heliografiju (grč. *helios* znači sunce, a franc. *gravure* znači rezbarenje). (Van Tulleken et al, 1980:10) Niépce je mutno staklo *camere obscurae* zamijenio metalnom pločom sa tankim slojem asfalta. Nakon što je ploču osvijetlio, stavio ju je u petrolej kako bi se neosvijetljeni dijelovi asfalta otopili. Na taj je način, 1824. godine, nakon 12 sati eksponiranja dobio prvu fotografiju ikad snimljenu. (Mikota, 2000:12)

Slika 3. Nicephore Niépce: Pogled kroz prozor u La Grasu, 1827.

Heliografiju nastavljaju postupci poput dagerotipije, kalotipije i ferotipije od kojih nije jedan nije dovoljno dobar da bi zadržao fotografiju na podlozi. Za svaki od navedenih postupaka koriste se različiti materijali koje su ljudi pokušavali navesti da proizvedu fotografiju koja bi zauvijek ostala na podlozi. (Tulleken et al., 1980:12)

Ambrotipija je još jedan od načina izrade fotografije. Ova se tehnika naziva još i *wet plate* („mokri tanjur“). Proces počinje čišćenjem stakla na poseban način, tada se staklo stavlja u srebrov nitrat, u tamnu komoru, gdje se reakcija stvara oko 3 minute. Zatim se staklo stavlja u kasetu pa u fotoaparat. Tada se fotografira pa se nakon toga staklo stavlja u tamnu komoru i polijeva s razvijanjem. Kada se fotografija pojavi na staklu, potrebno ju je fiksirati vatrom. Iako je proces vrlo kompleksan, rezultati su izrazito efektni pa se zbog toga taj proces koristi i danas.¹

Nakon mnogo pokušaja izrade fotografije, škotski fizičar James Clark-Maxwell 1861. najavljuje rođenje moderne fotografije i u boji. Do tog trenutka sve su fotografije bile monokromatske, odnosno u tonovima jedne boje (crno – bijele). Clark je tada tvrdio da se svaka nijansa određene boje može dobiti miješanjem i mijenjanjem omjera osnovnih boja, crvene, plave i zelene. Ova metoda nije bila savršena, ali se na njoj temelji fotografija u boji koju danas poznajemo. (Hedgecoe, 1976:32)

Slika 4. Prva fotografija u boji

¹ <http://www.crf.rs/rubrike/tekstovi/50/2015/10/06/sta-je-ambrotipija.html>

Druga polovica 19. stoljeća označava početke moderne fotografije i tada znanstvenici usavršavaju fotografske procese i tehničke osobine fotoaparata. Tim tempom 1860. godine fotografija ulazi u široku upotrebu. (Žerjav, 2011: 31) Za razvitak fotografskih aparata, ali i fotografije općenito, vrlo je važna 1923. godina kada je patentiran prvi fotoaparat nazvan *Leica*. Prvi fotoaparat za široke mase napravio je George Eastman 1900. godine pod imenom Kodak Brownie (Slika 5). (Žerjav, 2011: 31) To je omogućilo nastanak fotograma, foto kolaža i režiranih fotografija. Postindustrijsko društvo s kraja 20. i početka 21. stoljeća, nakon izuma i početka masovne digitalizacije, okreću novu stranicu u povijesti fotografije. (Mikota, 2000: 17) Canon 1D prvi je pravi profesionalni fotoaparat koji je izašao 2001. godine. Od tada, na tržište redovito stižu i novi (poboljšani) modeli. Cijene postaju sve pristupačnije i profesionalcima i amaterima. (Žerjav, 2011: 35)

Digitalizacija fotografije posljednja je velika revolucija u tehničkom i tehnološkom razvoju fotografije koja je uzrokovala velike promjene u pristupu fotografiji i odnosu ljudi prema digitalnoj i klasičnoj fotografiji. Fotografija postaje i globalno dostupna i u pravom smislu počinje funkcionirati kao masovni medij putem interneta. (Žerjav, 2011: 35)

2.2. ANALOGNA I DIGITALNA FOTOGRAFIJA

Analogna fotografija podrazumijeva snimanje pomoću filma (kemijskim reakcijama), a digitalna pomoću fotoosjetljivog senzora. Digitalna fotografija pohranjuje se na neki digitalni medij (najčešće na memorijsku karticu, tvrdi disk, CD-ROM ili USB stick), ali može se razviti i na papir. Isto tako, analogna se fotografija skeniranjem može digitalno pohraniti. (Žerjav, 2011:25) Kod digitalnih fotoaparata leća stvara sliku na električkoj pločici osjetljivoj na svjetlost. Ona pretvara informacije o boji i jačini svjetlosti u niz promjenjivih elektronskih impulsa. Informacije se zatim digitaliziraju (pretvaraju u brojeve) pomoću mikročipova i smještaju na memorijsku karticu. Dok se kod analognih fotoaparata slika stvara na papiru zvanom film. (Dupré, 2008:96)

Kod analognih se fotoaparata slika stvara na papiru zvanom film. (Dupré, 2008:96) Film je jedan od izuma u fotografiji koji je omogućio jednostavno zapisivanje svjetla na medij. Film u prijevodu iz engleskog znači „tanki sloj“. Film je zapravo prozirna plastična

(celuloidna) vrpca koja na sebi ima tanke premaze kemikalija koje su osjetljive na svjetlo. (Žerjav, 2011: 25) Želatinska ploča je glavni razlog pronalaska filma, jer je njenom pojavom došlo do pitanja kako da staklo zamjeni neka lakša i manje lomljiva podloga. (Gersheim, Gersheim, 1973: 36) Fotografija u boji dobiva se upotrebom fotografskog materijala na kojem je emulzija građena troslojno: jedan je sloj osjetljiv na plavi dio spektra, drugi na zeleni, a treći na crveni. Projiciranjem negativa na fotografski papir kroz sustav filtara, na temelju suptraktivne sinteze boja, dobiva se pozitiv s realnim zapisom boja. (Krlježa, 2001: 713) U fotoaparatu se film nalazi u posebnoj zatvorenoj kutijici koji se zatvara kako se film ne bi osvijetlio. Nakon pritiska okidača, dolazi do kratkog osvjetljavanja filma i nakon toga se okidač pomiče kako bi se prilikom idućeg okidanja osvijetlio idući dio filma. Zatvorena kutijica je tamna zbog toga da se film ne osvijetli prije nego što se razvije. Razvijanje se obavlja pomoću posebnih kemikalija koje razvijaju i fiksiraju (učvršćuju) sliku na filmu. Na taj se način dobiva negativ (film sa svjetlom i bojama suprotnima onima u prirodi). Nakon razvijanja, slika negativa se osvjetljivačem prenosi na foto papir i tad konačno nastaje analogna fotografija. (Žerjav, 2011: 25)

Strgar Kurečić (2017: 11) navodi da je „*profesionalne fotografe, pogotovo fotoreportere, koji su snimali na terenu, potreba za razvijanjem filma prilično smetala te su upravo zbog tog razloga prigrlili digitalnu fotografiju koja se razvijala usporedno s razvojem informatičke tehnologije i interneta.*“ U digitalnoj se fotografiji umjesto filma i kemije koristi svjetlosni senzor (čip) i električna energija. Digitalni fotoaparati zato ne mogu raditi bez izvora električne energije (baterije). S vremenom je digitalna fotografija dostigla analognu i pokazala neke svoje prednosti. Prije svega – jeftinija je i praktičnija. Digitalnu fotografiju možemo vidjeti odmah na zaslonu fotoaparata, ne moramo kupovati filmove, pohranjivanje fotografija je jednostavno i brzo, zauzima mnogo manje prostora od pohranjivanja negativa, fotografije se mogu munjevito slati Internetom bilo kamo u svijetu, obrada fotografije je brža i jednostavnija s više mogućnosti nego kod analogne fotografije. (Žerjav, 2009: 8) Digitalna fotografija ostvaruje trajni zapis optičke slike njezinom digitalizacijom, odnosno pretvorbom u skup električnih impulsa koje se pohranjuju na prikladnom mediju. Snima se digitalnim fotografskim aparatom u kojem ulogu filma preuzima senzor CCD (engl. *Charge Coupled Device*) na koji se projicira svjetlost odražena od objekta. To je mikroelektronički sklop s gusto raspoređenim fotoelektričnim elementima,

koji na pobudu svjetlom odgovaraju informacijom o njegovu intenzitetu i boji. Slika se pritom razlaže na raster točaka (engl. *piksel*), a o njihovoj gustoći ovisi kvaliteta zapisa slike u memorijskoj jedinici fotografskog aparata. Jednom zabilježena slika može se učitati u računalo, obraditi odgovarajućim programom te prenijeti na papir, čime se postiže ekvivalent klasičnim fotografskim postupcima. Osnovna je prednost digitalne fotografije neposredno dobivanje digitalnog zapisa slike, čime je omogućena primjena svih mogućnosti računalne obradbe, pa se slika, osim navedenoga, može prikazati na zaslonu računala ili televizora, projicirati na zaslon digitalnim projektorom, poslati elektroničkom poštom, i dr. (Krlježa, 2001:713)

3. OSNOVNI ELEMENTI FOTOGRAFIJE

Prema Hedgecoeu (1976:50) tri su bitna elementa koji pokazuju kako nastaje fotografija, a to su: kontura, ton i boja. Također, ako se navedena tri elementa kombiniraju moguće je dobiti elemente daljnje kvalitete, a to su: uzorak, tekstura i oblik. Svaka fotografija sadržava barem jedan od navedenih elemenata, s time da je jedan obično naglašen. Svaki od elemenata izraz je individualnosti. Nadalje, konture pomažu identificiranju predmeta na fotografiji, ton označava razlike između svijetlih i tamnih ploha predmeta, dok se bojom dobiva najdirektniji emocionalni odaziv. Nadalje, ako se konturama doda boja i ton dobiva se osjećaj oblika predmeta prikazanog na fotografiji, zatim, ako se konturi doda oblik, dobit će se tekstura koja će dočarati opipljivost predmeta. Dok je uzorak slučajno ili organizirano ponavljanje istog oblika, linije ili konture. Izbor navedenih elemenata, odnosno izbor načina fotografskog izražavanja ovisi o detaljima predmeta snimanja, dok svestranost fotoaparata omogućuje velik izbor efekata.

Kontura je najbitniji slikarski element fotografije. Silueta može naglasiti finoću oblika te sadržavati mnogo informacija ne otkrivajući detalje. Kontura je također i osnovni oblik identifikacije, ona se prije raspoznaje nego oblik, ton ili miris. (Hedgecoeu, 1976: 52-55)

Slika 5. Djevojka na plaži, silueta

Ton je skala sivog između crnog i bijelog, tako se uspostavlja odnos između svjetla, sjene i tame. Ton se mijenja ovisno o smjeru i jačini osvjetljenja. Tonovi na slici moraju biti u skladu s temom, a posebno ako se fotografijom želi postići snažan emocionalni dojam. (Hedgecoe, 1976: 56,57)

Slika 6. Igra svjetla i sjene

Boja na fotografiji izražava okolinu, stvara raspoloženje i atmosferu. Priroda povezuje boju i oblik, odnosno ispunjava oblik bojom. Najbolje bi bilo da fotografija u boji ima osnovnu boju popraćenu dodatnom, sekundarnom bojom. No, budući da je ta dominantna boja raspršena u tonove i nijanse ona daje fotografiji dubinu. (Hedgecoe, 1976: 58,59)

Slika 7. Komplementarne boje u fotografiji

Kao što je već navedeno, uzorak je slučajno ili organizirano ponavljanje istog oblika, linije ili konture. Sklad uzorka može biti narušen ako se boje u uzorku ne slažu. Uzorak može ukrasiti neku plohu ili naglasiti glatkoću površine. Također, autor navodi da se promatrajući uzorak oko odmara, a da pogled mirno prolazi. (Hedgecoe, 1976: 60-63)

Slika 8. Fotografija uzorka

Tekstura u fotografiji naglašava dubinu, ali ne i obujam te plastičnije dočarava površinu. Ona povećava iluziju trodimenzionalnosti. Također, ona dodaje fotografiji osjećaj opipljivosti, govori o osobini površine objekta, a često i o građi fotografiranog objekta. (Hedgecoe, 1976: 64-67)

Slika 9. Kora drveta kao tekstura na fotografiji

Posebним načinom osvjetljavanja fotograf gledatelju može prenijeti svoj način viđenja objekta. Fotograf se može usredotočiti na poseban vid oblika fotografiranog objekta. Fotoaparati mogu registrirati sliku samo iz jednog ugla, ovisno o količini i smjeru svjetla, a naša će mašta nadopuniti plohe i detalje koji nedostaju te će se na taj način u našem oku stvoriti oblik na fotografiji. (Hedgecoe, 1976: 68-71)

Slika 10. Fotografija staklene boce nudi viđenje objekta

4. LIKOVNI JEZIK FOTOGRAFIJE

Fotografija je umjetničko djelo te se njome izražava kreativnost i maštovitost pojedine osobe. Kada se govori o likovnom jeziku fotografije, govori se da je specifičan. Poklapa se s likovnim jezikom kiparstva, slikarstva i arhitekture, no ima i svoje pojmove likovnog jezika. Likovni elementi (iz slikarstva, kiparstva, arhitekture pa i fotografije) su psihološki likovni elementi jer djeluju na ljudsku psihu te izazivaju različite osjećaje kod ljudi te ih tjeraju na razmišljanje, analizu i sintezu. (Žerjav, 2011:68) Fotografija je podvrsta likovne umjetnosti, ali samo ona fotografija koja je nastala kao stvaralački čin fotografa i koja je kod publike prepoznata kao umjetničko djelo. (Žerjav, 2011:72)

Žerjav (2011:78-79) govori o točki kao likovnom elementu fotografije. Navodi da se točkom na fotografiji smatra predmet koji zauzima manje od 3% površine fotografije pa je točka stoga vrlo iskoristiv likovni element fotografije jer na neki način uvijek svraća pažnju na sebe i postaje točkom interesa u nekom obliku. Točka interesa jest ono područje na fotografskoj slici koje prije ostalih područja privlači pažnju gledatelja fotografije i tu pažnju uspijeva zadržati neko dulje vrijeme, no ističe se kako točka interesa ne mora nužno biti točka. Jakubin (1990:10) navodi da je točka osnovna likovna i optička vrijednost. Također, navodi i da se točkom može graditi, varirati, međusobno kombinirati, mogu se nizati vodoravno, okomito, dijagonalno, kružno, ali i slobodno.

U fotografiji linije slici daju dinamiku, drugim riječima, pokreću je. Ona ostvaruje smjer kojim se tumači i doživljava fotografija. (Žerjav, 2011:79-80) Linija je putokaz pogledu te je i njezin smjer. Ona ne bi smjela voditi bilo kamo, nego mora voditi prema interesantnom centru slike, do onog mjesta koje je u motivu najvažnije. Također, imamo i nekoliko vrsta linija: vodoravne, okomite te dijagonalne. Vodoravne linije presijecaju sliku po širini i promatraču slike sugeriraju dubinu, daljinu, širinu i prostranstvo. Okomite linije na slici daju dojam visine, mira, tišine, a često i snage i monumentalnosti. Dijagonala je linija koso položena na slici i najvažniji kosi smjer kojim možemo stvoriti dojam pokreta i gibanja. Fizi (1977:180-182)

Ploha je element koji ima dužinu i širinu, drugim riječima, ploha je dvodimenzionalna stvarnost. Plohu kao likovni element nalazimo prisutnu u slikarstvu,

kiparstvu i arhitekturi. (Jakubin, 1990: 27) Fotografija je dvodimenzionalna slika trodimenzionalne stvarnosti, no taj je dojam optička iluzija, tj. varka. U fotografiji, plohe zauzimaju zamišljeni prostor te kako one postaju zakrivljene i izlomljene daju dojam trodimenzionalnosti. Ploha je u fotografiji u ulozi pozadine te zauzima zamišljeni prostor fotografske slike i popunjava ga. (Žerjav, 2011:81)

Kao i u drugim likovnim umjetnostima, igra svjetla i sjene vrlo je važna i u fotografiji. Odnos svjetla i sjene potiče dramatičnost na fotografiji, no ako su razlike između svjetla i sjene vrlo male one potiču smirenost. Osvjetljeni dio fotografije uglavnom je važniji od onoga u sjeni, a svjetlo simbolizira otvorenost, otkrivanje, istinu, dobrotu, čistoću, dok je tama simbol za zatvorenost, tajnu, neistinu, zlo, nečistoću. Različiti odnos svjetla i sjene postižemo odabirom vrste i karaktera osvjetljenja (prirodno, umjetno, tvrdo, mekano, ambijentalno) i vrlo često smjerom svjetla koje osvjetljava motiv koji snimamo. Za fotografsku sliku običava se govoriti kako je ona zapis svjetla, no istodobno, ona je i zapis sjena koje djeluju kao kontrapunkt svjetlu. (Žerjav 2011:82)

Prema Jakubinu (1990:16) boja označava fizikalnu osobinu svjetlosti, odnosno osjećaj koji u oku stvara svjetlost emitiranu iz nekog izvora ili reflektiranu od površine neke materije. Svjetlost je vrsta elektromagnetskog gibanja i ona se širi u valovima. Ta gibanja ljudsko oko hvata i u mozgu transformira u određeni svjetlosni osjećaj. Zrake svjetlosti su elektromagnetski titraji točno određenih valnih duljina.

U umjetnosti fotografije jedna od osnovnih podjela jest na akromatske (crno-bijele) i kromatske (u boji) fotografije. Žerjav (2011:85) navodi da je akromatika posljedica postupnog otkrivanja tehnoloških mogućnosti fotografskog zapisivanja svjetlosti boje. Akromatsku, odnosno crno-bijelu fotografiju čine tonovi između dviju boja: crne i bijele te je ona zapravo igra svjetla i sjene. Kontrasti na njoj dolaze puno više do izražaja nego kod fotografije u boji i ona je, zbog manjka boje, puno jednostavnija od fotografije u boji, u njoj se sve svodi na temeljna svojstva svjetla – kontrast i svjetlinu. Dok je kromatska fotografija vrlo moćna te je boja na takvoj fotografiji glavno sredstvo komunikacije te fotograf bojama izražava svoje ideje. I dok slikari imaju mogućnost prilagođavanja boja cjelokupnoj kompoziciji, njihovom međusobnom gašenju, pojačavanju, usuglašavanju, izjednačavanju, suprotstavljanju; fotografi su onemogućeni u tome te odnose boja zadaju već trenutkom

pritisaka okidača, i zbog toga je za fotografe izrazito važno razumijevanje boja i njihovih suptilnih odnosa. (Žerjav 2011:98)

Kada se govori o kontrastnim svojstvima boje potrebno je imati najmanje dvije boje za usporedbu. Najveći kontrast je u već spomenutim primarnim bojama, zatim u sekundarnim i na kraju u tercijarnim bojama prema kromatskoj podjeli boja. Postoji nekoliko vrsta kontrasta: kontrast boje prema boji, svjetlo-tamno, toplo-hladno, komplementarni kontrast, simultani kontrast, kontrast kvalitete i kontrast kvantitete.²

Fotograf sliku orijentira pejzažno (horizontalno, položeno) ili portretno (uspravno, vertikalno). Položaj i rasprostranjivanje motiva u prizoru određuju orijentaciju slike. Vrlo je važno znati da se pejzažnom orijentacijom naglašava odnos između desne i lijeve strane slike, a portretnom orijentacijom se naglašava odnos između prednjeg i stražnjeg plana. (Žerjav, 2011: 114)

Fotografijom je moguće zahvatiti i vrijeme. Nadalje, protok vremena nije vidljiv na većini fotografija, no to nije nemoguće. Moguće je zabilježiti pokret ako se fotoaparat pokrene pri okidanju. Tada je pozadina iza objekta razmazana, a ta tehnika naziva se *panning* (praćenje brzih objekata fotoaparatom). Da bi jedan fotograf mogao fotografirati tom tehnikom potrebno je mnogo vježbe te određeno znanje. (Žerjav, 2011: 104)

Žerjav (2011: 115-116) navodi da je motrište pozicija iz koje se vrši fotografsko snimanje. To je polazišna točka za identificiranje promatrača s fotografom. Uobičajena visina (motrište) nalazi se 160 – 180 cm iznad tla jer je to uobičajena visina očiju kod ljudi. Postoje dvije vrste motrišta, a to su: konvencionalna i nekonvencionalna motrišta. Kada se govori o konvencionalnom motrištu misli se o motrištu u razini očiju. Kada se fotografira dijete, potrebno je čučnuti ili kleknuti da bi se dobila fotografija iz njihovog motrišta. Dok je nekonvencionalno motrište kada je fotografija fotografirana iz neke visoke ili niske pozicije.

² <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/kontrast.htm>

Žerjav (2011:117-118) također govori i o planu kao likovnom elementu fotografije. Navodi da je plan udaljenost od snimanog objekta. Postoji nekoliko vrsta planova, a to su: detalj plan, krupni plan, blizi plan, američki plan, srednji plan, polutotal te daleki plan (total). Detalj plan koristi se za isticanje nekog detalja na fotografiranom objektu. Blizim planom prikazuju se osobe od struka prema gore dok se u krupnom planu u potpunosti ispunjava kadar, npr. ljudsko lice. Američkim i srednjim planom zahvaćaju se ljudi, tj. njihova figura, ili figura iznad koljena (američki). Polutotalom i dalekim planom (totalom) zahvaćaju se velike udaljenosti, također u polutotal se unosi i figura čovjeka.

Slika 11. Detalj plan

Slika 11. Krupni plan

Slika 13. Blizi plan

Slika 14. Američki plan

Slika 15. Srednji plan

Slika 16. Polutotal plan

Slika 17. Total plan

5. PRAKTIČNI DIO

5.1. PRIPREMA ZA IZVOĐENJE LIKOVNE AKTIVNOSTI

U ovome završnom radu cilj je istražiti kako djeca reagiraju na predmete u vlastitom okruženju, koji predmeti ih zanimaju te koje predmete će odabrati za fotografiranje. Cilj je također i istražiti kako će djeca, fotografirajući odabrani predmet i odabirom raznih likovnih tehnika i materijala biti inspirirana i potaknuta na likovno izražavanje svoje stvarnosti, ono što vide u okolini i što im je blisko. Provedene su tri likovne aktivnosti u srednjoj mješovitoj vrtićkoj skupini (dob djece između 4 i 5 godina). U prvoj aktivnosti sudjelovalo je deset djece, u drugoj osam djece, dok je u trećoj sudjelovalo sedam djece. U prvoj aktivnosti djeci su bili ponuđeni fotoaparati i mobilni telefon s fotoaparatom te su djeca fotografirala odabrane predmete u sobi dnevnog boravka, u drugoj aktivnosti djeci su bili ponuđeni časopisi, novine, već izrezani geometrijski oblici od raznobojnih papira isto kao i njihova vlastita fotografija snimljena tijekom prve aktivnosti. Za treću aktivnost djeca su koristila razne likovne materijale za crtanje, drvene olovke u boji, pastele, flomastere i drvene olovke te su djeca isto kao i u drugoj aktivnosti koristila fotografiju snimljenu tijekom prve aktivnosti (isto fotografija, ali printana drugi puta).

Cilj ovih aktivnosti jest utvrditi kako će djeca reagirati na vlastitu fotografiju te kako će je ukomponirati u likovno djelo. Također, namjera druge i treće aktivnosti jest utvrđivanje kojom će likovnom tehnikom djeca najprije izraziti vlastitu misao, koja im se više sviđa te koja im je zabavnija. Likovi i predmeti iz časopisa i geometrijski likovi iz raznobojnih papira bili su izrezani da bi se djecu potaklo na promatranje boja i geometrijskih oblika te kako bi se ukazalo da i likovna aktivnost ima edukativni aspekt.

5.2. PRVA AKTIVNOST (FOTOGRAFIRANJE)

Tijekom prve likovne aktivnosti bilo je prisutno deset djece, od čega dva dječaka i osam djevojčica. Prije početka motivacije pripremljeni su dva fotoaparata i jedan mobilni telefon s fotoaparatom. Djeca su sjela u prostor čitanja (na tepih) te je započela motivacija.

Motivacija je bila isključivo razgovor s djecom. Djeci su bila postavljena pitanja poput: „Jeste li ikad fotografirali? Što ste fotografirali? Čime ste fotografirali? Zašto ste

odabrali baš to za fotografiranje?“ Tada je krenuo razgovor o predmetima koji djecu okružuju u sobi dnevnog boravka. Igračke, likovni materijali, namještaj. Svako dijete je zasebno bilo upitano koji im se predmet u sobi dnevnog boravka najviše sviđa, koji im najviše znači, koji budi u njima neku određenu emociju i zašto. Zatim su djeci bili pokazani fotoaparati i mobitel koje su bili doneseni i djeci se objasnilo da moraju razmisliti i pomno odabrati predmet koji će kasnije fotografirati. Nakon opsežnog razgovora, djeci je ponuđen mobilni telefon s uključenim fotoaparatom, objašnjeno im je kako se koristiti njime te je započela aktivnost fotografiranja. Svako dijete je vratilo mobilni telefon kad je završilo s fotografiranjem. Djeci su dobila zahvalu na sudjelovanju.

Slika 18. Pokazivanje različitih fotoaparata kao motivacija

Slike 19.-28. Fotografije koje su snimila djeca

5.3. ANALIZA PRVE AKTIVNOSTI (FOTOGRAFIRANJE)

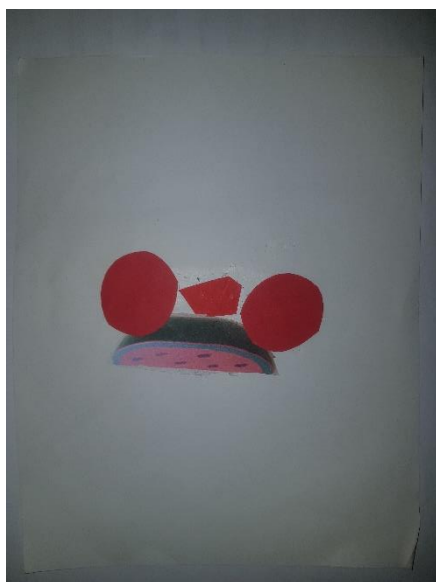
Nakon razgovora o fotoaparatu te pokazivanja djeci kako fotoaparati izgledaju slijedio je razgovor o predmetima u sobi dnevnog boravka koji za djecu imaju poseban značaj ili koji u njima bude neke emocije. Svako je dijete izabralo svoj predmet te ga s radošću fotografiralo. Djeca su bila poticana da fotografiraju predmet s različitih pozicija (stajanje, čučanje, ležanje), ali i da predmet premještaju po sobi u potrazi za dobrom pozadinom ili svjetlošću. Većina djece je iskoristila moje prijedloge, no neki su odbili i fotografirali predmet kako su ga isprva i postavili. Aktivnost se djeci izrazito svidjela jer još uvijek nisu imali priliku, u predškolskoj ustanovi, fotografirati i na takav način sudjelovati u odgojno-obrazovnom procesu. U procesu fotografiranja djeca su bila opuštena što je imalo veliki značaj na cilj ove aktivnosti. Kad su sva prisutna djeca završila s fotografiranjem, sve fotografije su bile isprintane i pokazane djeci i za početak su djeca bila upitana ako znaju čija je koja fotografija. Sva djeca su prepoznala svoju fotografiju, odnosno svoj odabrani predmet. Kad su djeca bila upitana bi li nešto promijenili na fotografijama većina djece je rekla da ne bi, dok su neki rekli da bi promijenili boju predmeta na fotografiji, ili bi

fotografiranu lutku obukli. Djeca su se usredotočila na predmet, a ne na način kojim je predmet fotografiran, što je zapravo i očekivano.

5.4. DRUGA AKTIVNOST (KOLAŽ)

Tijekom aktivnosti sudjelovalo je osam djece, od čega dva dječaka i šest djevojčica. Za motivaciju su bile korištene isprintane fotografije koje su djeca fotografirala tijekom prve aktivnosti. Svaka fotografija je prethodno bila označena imenom djeteta čija je fotografija. Sve fotografije su se nalazile na hrpi te je djeci bilo ponuđeno da pronađu svoj najdraži predmet koji su fotografirali. Također, djeci su bili pokazani materijali: već prije izrezane likovi i predmeti iz novina i časopisa isto kao i već prije izrezane geometrijske likove iz raznobojnih papira. Djeci je ukratko bio objašnjen njihov zadatak, a to je da pomoću ponuđenih likova i oblika izrade novu okolinu svojem predmetu.

Prije motivacije dječji stolovi su bili pripremljeni tako da su bili zaštićeni plastičnom folijom da se ne bi zaprljali i oštetili stolove te su na svakom stolu bili sortirani i pripremljeni izrezani likovi i predmeti iz novina i časopisa isto kao i izrezani geometrijski likovi iz raznobojnih papira. Također, na svakom stolu bilo je i nekoliko stikova ljepila za papir. Djeci je bilo ponuđeno i nekoliko komada škarica ne bi li koje dijete imalo potrebu za dodatnim izrezivanjem iz fotografije, časopisa, novina ili raznobojnih papira.

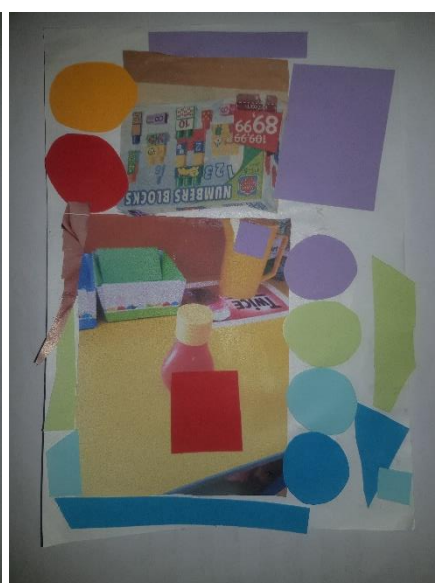
Slika 29. Eva (5) – „Miki Maus lubenica“

Slika 30. Dina (4,5) – „Džem na policama u dućanu“

Slika 31. Melisa (5,5) – „Beba se kupa“

Slika 32. Nera (5,5) - „Zalijevam cvijeće sa šamponom“ Slika 33. Zorica (4,5) - „Kečap na policama“

Slika 34. Lorena (4,5) – „Vlak“

5.5. ANALIZA DRUGE AKTIVNOSTI

Nakon što su djeci bile pokazane fotografije, sva djeca osim jedne djevojčice su znala koji je njihov predmet, odnosno fotografija. Također, još je jednom bilo ponovljeno zašto su odabrani predmeti njima važni. Djevojčica koja je fotografirala bebu rekla je da ju je odabrala jer se voli njome igrati i zato jer ona njoj može biti „mama“, dječak koji je odabrao plavi drveni autić rekao je da ga je izabrao jer voli njime „voziti utrke“ i zato što će, kad odraste, kupiti isti takav. Djevojčica koja je odabrala praznu ambalažu od džema rekla je da bi, kad odraste, voljela biti kuharica, a i taj predmet može koristiti kao mikrofon (djevojčica također voli pjevati). Većina djece imala je potrebu još dodatno izrezivati predmete iz letaka isto kao i iz kolaž papira. Pretpostavljeno je da djeca neće imati potrebu za izrezivanjem pa im nije bilo ponuđeno puno škara, no u sobi dnevnog boravka imali su još nekoliko pa im je to bilo ponuđeno. Aktivnost je trajala duže od očekivanog i djeca su se izrazito opustila u likovno stvaralaštvo. Nakon aktivnosti svako je dijete pokupilo papire po podu i stolu te je pomoglo počistiti stol koji je tijekom aktivnosti bio u velikom neredu.

5.6. TREĆA AKTIVNOST (CRTANJE)

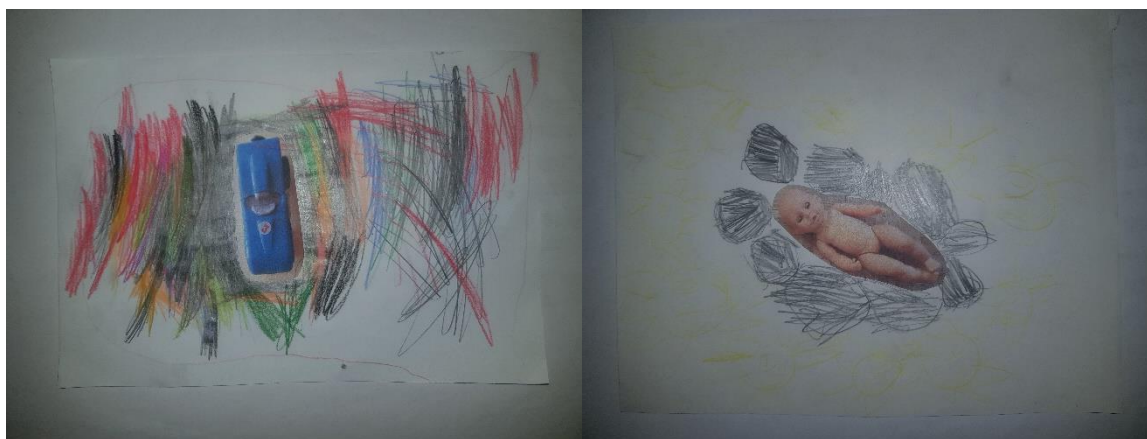
Tijekom treće, ujedno i zadnje aktivnosti, sudjelovalo je sedam djece, od čega jedan dječak i šest djevojčica. Za motivaciju su bile korištene isprintane fotografije iz prve aktivnosti isto kao i završeni dječji radovi iz druge aktivnosti. Djeca su interpretirala svoje radove i opisivala što su koristila za izradu svog kolaža. Dječji radovi vrlo su zanimljivi te su djeca potaknuta da jedni drugima promatraju, uočavaju i komentiraju radove.

Za treću aktivnost djeci su opet bile ponuđene njihove isprintane fotografije te razni likovni materijali, poput drvenih olovaka, drvenih olovaka u boji, uljnih pastela te flomastera u boji. Djeca su bila razmještena za različitim stolovima (koji su prethodno bili zaštićeni) te je na svakom stolu bila ponuđena različita likovna tehnika. Odnosno, djeca su sjedila za tri različita stola. Za stolom za kojim su djeci bile ponuđene drvene olovke također je bilo ponuđeno i šiljilo ako bude potrebno.

Slika 35. Vita (4,5) – „Omekšivač na ormariću između dvije wc školjke“

Slika 36. Tin (5,5) – „Obitelj, formule, kuća“

Slika 37. Andreas (5) – „Utrka“

Slika 38. Melisa (5,5) – „Beba se kupa u cvijeću“

5.7. ANALIZA TREĆE AKTIVNOSTI (CRTANJE)

Djeca su i na zadnjoj aktivnosti odmah pronašla svoju fotografiju (sada i ona djevojčica iz prethodne aktivnosti koja nije prepoznala svoju fotografiju). Djeca su sama odabrala likovnu tehniku kojom se žele izraziti. Najviše djece odabralo je crtati drvenim olovkama, dok je najmanje djece odabralo slikati pastelama što je bilo iznenađujuće budući da djeca nemaju svakodnevan doticaj s njima. Aktivnost je trajala relativno kratko te su djeca

ubrzo nakon početka aktivnosti uzvikivala da su završila. Djeca su bila poticana da još malo popune svoje radove (budući da su isprva radovi bili poluprazni) no shvaćeno je da je to bila greška zato što su se onda tek djeca žurila da budu što prije gotova i nisu razmišljala što i zašto rade, nego im je cilj bio čim prije ispuniti dobiveni papir.

Nakon aktivnosti djeci su dobila na uvid sve njihove radove (isprintane fotografije, likovni rad iz druge i likovni rad iz treće aktivnosti) te je bilo priče o njihovom mišljenju o tuđim i vlastitim radovima (jesu li zadovoljni, bi li nešto promijenili). Djeca su rado interpretirala svoje radove. Dječak koji je fotografirao plavi drveni autić na oba rada (flomasterima i drvenim olovkama) nacrtao je utrku, djevojčica koja je fotografirala ambalažu džema od maline nacrtala je voćnu salatu. Sve aktivnosti su ispunile očekivanja.

Uspoređujući dvije aktivnosti pokazalo se da su djeca bila zadovoljna svojim likovnim radovima i pozitivno su reagirala. Aktivnosti su rezultirale zanimljivim dječjim radovima, no ipak, u likovnoj aktivnosti izrade kolaža djeca su pokazala više interesa. Usprkos tome, dječji radovi podjednako su ispunjeni objema aktivnostima. Aktivnost izrade kolaža trajala je duže od aktivnosti crtanja zbog toga što su djeca još dodatno izrezivala predmete iz fotografije, letaka i papira u boji. Cilj provedenim aktivnostima bio je upoznati djecu s različitim načinima likovnog stvaralaštva, isto kao i potaknuti djecu na slobodu likovnog stvaralaštva, razvoj samopouzdanja, mašte i kreativnosti.

6. ZAKLJUČAK

Likovnim aktivnostima djeca izražavaju vlastite misli, želje i potrebe i više nego što to čine govorom. Vrlo je važno djecu poticati na likovno stvaralaštvo jer ono potiče njihovo potpuno oslobađanje osjećaja, misli i želja. Djeci je također potrebno približiti različite likovne tehnike i materijale da bi ih ono moglo pravilno koristiti. Odgojitelji su (uz roditelje) zaduženi da u predškolskoj ustanovi brinu da bi dijete razvilo želju za likovnim izražavanjem i da bi se upoznao s različitim likovnim tehnikama i materijalima. Likovno stvaralaštvo, ne samo da djecu potiče na izražavanje, nego i zadovoljava djetetovu potrebu za razvojem fine motorike šake i prstiju. Djeca zapažaju i najmanje sitnice i spominju ih u svome govoru, ali i u svojim likovnim radovima. Također, kroz likovno izražavanje i stvaranje kod djece se potiče i razvoj samopouzdanja, maštovitosti, individualnosti i posebnosti. Pravilnom motivacijom djecu je moguće potaknuti na likovno izražavanje te na kreativno mišljenje.

Fotografija u ljudskom izričaju ima vrlo važnu ulogu jer je sveprisutna i čovjek je njome okružen. Važno je djecu upoznati s fotografijom i načinima fotografiranja jer će je koristiti kroz cijeli život, njome bilježiti ne samo važne događaje, nego će njome stvarati uspomene, potaknut će njihove emocije te će njome biti potaknuta na učenje svega što ih okružuje i na doživljavanje samoga sebe.

Odgojitelj u dječjem svijetu ima važnu ulogu jer je odgojitelj djetetu model. Dijete odgojitelja oponaša, jede i pije kao on, govori kao on, no trudi se i udovoljiti odgojitelju sudjelovanjem i provođenjem aktivnosti koju im odgojitelj ponudi. Stoga je važno da odgojitelj bude kompetentna osoba spremna na sve dječje zahtjeve, da osluškuje djetetove želje, misli i osjećaje.

7. IZVORI

LITERATURA

- Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Dupré, B. i sur. (2008). *OXFORD enciklopedija za mlade*. VOL 3, VOL 4. Zagreb: Begen.
- Fizi, M. (1977). *Fotografija*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Gernsheim, H., Gernsheim, A. (1973). *Fotografija – sažeta historija*. Beograd: Jugoslavija.
- Hedgecoe, J. (1976). *Sve o fotografiji i fotografiranju*. Zagreb: Mladost.
- Jakubin, M. (1990). *Osnove likovnog jezika i likovne tehnike: Priručnik za likovnu kulturu*. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Koščević, Ž. (2000). *Fotografska slika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Krleža, M. (2001). *Hrvatska enciklopedija 3 Da-Fo*. Zagreb: Leksikografski zavod.
- Mikota, M. (2000). *Kreacija fotografijom*. Zagreb: V.D.T. Publishing.
- Miličić, I., Jančić, Z., Kerkez, Z., Matošević, G., Raspović, R., Pletikosa, K. (2008). *Digitalna fotografija i osnove obrade: Adobe Photoshop*. Zagreb: Algebra d.o.o.
- Ruhrberg, K. et al. (2005). *Umjetnost 20. stoljeća*. Zagreb: V.B.Z.
- Sachs-Hombach, K. (2006). *Znanost o slici: discipline, teme i metode*. Zagreb: Antibarbarus.
- Smokvina, M. (2000). *Od dagerotipije do digitalne fotografije*. Rijeka. *Informatica museologica*. Vol 31 No. 3-4
- Strgar Kurečić, M. (2017). *Osnove digitalne fotografije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Van Tulleken, K. et al. (ur.). (1980). *Velika knjiga o fotografiji*. Zagreb: Prosvjeta.
- Žerjav, D. (2009). *Osnove fotografije: foto-priručnik za početnike u fotografiji*. Strahoninec: foto grupa

Žerjav, D. (2011). *Promišljati fotografski*. Čakovec: Edukativna biblioteka Fotokluba Čakovec.

Žerjav, D. (2014). *Kod fotografske slike*. Čakovec: Edukativna biblioteka Fotokluba Čakovec.

MREŽNE STRANICE

„DSLR vs. SLR Camera“ na adresi:

https://www.diffen.com/difference/DSLR_vs_SLR_Camera (15.08. 2020.)

„Što je ambrotipija?“ na adresi:

<http://www.crf.rs/rubrike/tekstovi/50/2015/10/06/sta-je-ambrotipija.html> (20.08.2020.)

„Vrste kontrasta“ na adresi:

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/kontrast.htm> (10.9.2021.)

SLIKE

Slika broj 1. „Ilustracija principa rada *camere obscurae*; projiciranje slike naopačke na bijeli zid kroz malu rupicu u tamnoj prostoriji“: <http://infozona.hr/news/besplatna-radionica-camera-obscura/10997>

Slika broj 2. „Ilustracija prikazuje način korištenja *camere obscurae* kao slikarskog pomagala“: Žerjav, D. (2011). *Promišljati fotografski*.

Slika broj 3. „Nicephore Niépce: Pogled kroz prozor u La Grasu, 1827.“: <https://photo-museum.org/>

Slika broj 4. „Prva fotografija u boji“: https://hr.wikipedia.org/wiki/Fotografija_u_boji

Slika broj 5. „djevojka na plaži, silueta“: <https://pixnio.com/hr/ljudi/zene/silueta-izlazak-sunca-zena-plaza>

Slika broj 6. „Igra svjetla i sjene“: <http://athena.muio.hr/?object=detail&id=42316>

Slika broj 7. „Komplementarne boje u fotografiji“: <https://www.colesclassroom.com/blue-and-orange-the-most-dynamic-colors-in-photography/>

Slika broj 8. „Fotografija uzorka“: <https://hr.top-advisor.net/7292012-black-and-white-artistic-photography-choose-the-best-from-our-gallery>

Slika broj 9. „Kora drveta kao tekstura na fotografiji“: <https://www.hippopx.com/hr/bark-tree-tree-bark-the-bark-of-the-tree-wood-nature-trunk-335292>

Slika broj 10. „Fotografija staklena boce nudi viđenje objekta“: <http://m.hr.liquoraluminumcap.com/liquor-bottles/>

Slike broj 11.-17. Planovi (osobna arhiva)

Slika broj 18. pokazivanje različitih fotoaparata kao motivacija

Slike broj 19.-28. Fotografije koje su snimila djeca (osobna arhiva)

Slika broj 29. Eva (5) – „Miki Maus lubenica“ (osobna arhiva)

Slika broj 30. Dina (4,5) – „Džem na policama u dućanu“ (osobna arhiva)

Slika broj 31. Melisa (5,5) – „Beba se kupa“ (osobna arhiva)

Slika broj 32. Nera (5,5) – „Zalijevam cvijeće s šamponom“ (osobna arhiva)

Slika broj 33. Zorica (4,5) – „Kečap na policama“ (osobna arhiva)

Slika broj 34. Lorena (4,5) – „Vlak“ (osobna arhiva)

Slika broj 35. Vita (4,5) – „Omekšivač na ormariću između dvije wc školjke“ (osobna arhiva)

Slika broj 36. Tin (5,5) – „Obitelj, formule, kuća“ (osobna arhiva)

Slika broj 37. Andreas (5) – „Utrka“ (osobna arhiva)

Slika broj 38. Melisa (5,5) – „Beba se kuća u cvijeću“ (osobna arhiva)

8. ŽIVOTOPIS

Moje ime je Lea Crnčec. Imam dvadeset i tri godine. Rođena sam u Čakovcu 6. svibnja 1998. Svoje osnovnoškolsko obrazovanje stječem u Osnovnoj školi Ivana Gorana Kovačića Sveti Juraj na Bregu. Nakon osnovne škole upisujem Gimnaziju Josipa Slavenskog Čakovec, smjer opća gimnazija. Tijekom dosadašnjeg života bila sam (i još sam uvijek) okružena djecom u ulici u kojoj živim, ali i kod kuće (nećaci, nećakinje, bratići i sestrične). Prilikom čuvanja djece i druženja s njima prihvaćam poziv da budem odgojiteljica stoga 2017. upisujem redovni preddiplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu, odsjek u Čakovcu. Dvije godine fakulteta polažem u roku, dok treću upisujem i ne uspijevam završiti u roku stoga upisujem i „apsolventsku“ godinu. Naposljetku uspijevam položiti sve ispite te uskoro planiram tražiti posao u struci.

e-mail: crncec.lea@gmail.com

br. telefona: 099 796 6287

9. IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam ovaj završni rad pod nazivom Fotografija kao poticaj za likovno stvaralaštvo izradila samostalno, korištenjem navedene literature u akademskoj godini 2020./2021.

Lea Crnčec
